

IQTISODIYOTNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH: YANGI ISTIQBOLLAR VA BARQAROR RIVOJLANISH UCHUN IMKONIYATLAR

Turopova Nigora

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

nturopova@tersu.uz

Xushboqov Sardorbek Xoliyor o'g'li

Termiz davlat universiteti talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishning ahamiyati, uning mamlakat iqtisodiy barqarorligiga ta'siri va global tendensiyalar tahlil qilingan. Turli iqtisodiyotlarda amalga oshirilgan diversifikatsiya siyosatlari misolida uning ijobiy va salbiy jihatlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususan, innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va eksportga yo'naltirilgan strategiyalarni kengaytirish orqali diversifikatsiya jarayoni o'rganilgan. Natijalarda diversifikatsiyaning iqtisodiy barqarorlikka olib keluvchi omil sifatidagi roli isbotlangan.

Kalit so'zlar. Iqtisodiy diversifikatsiya, innovatsion texnologiyalar, eksport strategiyasi, barqaror rivojlanish, iqtisodiy islohotlar, sektorlararo integratsiya.

Abstract

This article analyzes the importance of economic diversification, its impact on the country's economic stability, and global trends. The positive and negative aspects of diversification policies implemented in different economies are considered. Also, the process of diversification through the implementation of economic reforms in Uzbekistan, in particular, the introduction of innovative technologies and the expansion of export-oriented strategies, was studied. The results prove the role of diversification as a factor leading to economic stability.

Keywords. Economic diversification, innovative technologies, export strategy, sustainable development, economic reforms, intersectoral integration.

KIRISH

Iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish – bu iqtisodiyotning bir necha sohalari o'rtasida balans yaratish va unga bog'liq xavflarni kamaytirish orqali barqarorlikka erishish jarayonidir. Bugungi kunda ko'plab mamlakatlar o'z iqtisodiy barqarorligini ta'minlash maqsadida eksport va ishlab chiqarish turlarini kengaytirishga intilmoqda. Ushbu jarayon,

ayniqsa, resurslarga boy mamlakatlar uchun muhim, chunki bir sektorning ustuvorligi iqtisodiy beqarorlik va global bozor tebranishlariga bog'liq xavfni oshiradi.

O'zbekiston iqtisodiyoti, asosan, qishloq xo'jaligi, energetika va tog'-kon sanoati kabi sektorlar ustida shakllangan. Ammo, so'nggi yillarda mamlakatda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishga yo'naltirilgan strategik islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu maqolada diversifikatsiya jarayonining ilmiy asosi, xorijiy tajriba va O'zbekistonda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish bo'yicha nazariyalar va amaliy tadqiqotlar global miqyosda ko'p yillardan buyon o'rganilib kelinmoqda. M. Porterning Raqobatbardosh ustunlik nazariyasida iqtisodiy diversifikatsiya orqali milliy iqtisodiyotning global bozor raqobatbardoshligini oshirish masalasi yoritilgan. Shuningdek, J. Sachsning Resurs la'nati nazariyasi resurslarga boy mamlakatlarda diversifikatsiyaning muhimligini ko'rsatadi.

Xitoy, Janubiy Koreya va BAA misolida diversifikatsiya siyosati muvaffaqiyatli amalga oshirilgan mamlakatlar tajribasi tahlil qilingan. Jumladan, Janubiy Koreyaning yuqori texnologiyalarga asoslangan ishlab chiqarish sohasi va BAAning turizm va logistika sektorlarini rivojlantirish bo'yicha strategiyalari O'zbekiston uchun namuna bo'lishi mumkin.

O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida yangi sanoat klasterlarini yaratish, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, xorijiy investorlarni jalb qilish kabi tadbirlar iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishda muhim qadamlar hisoblanadi.

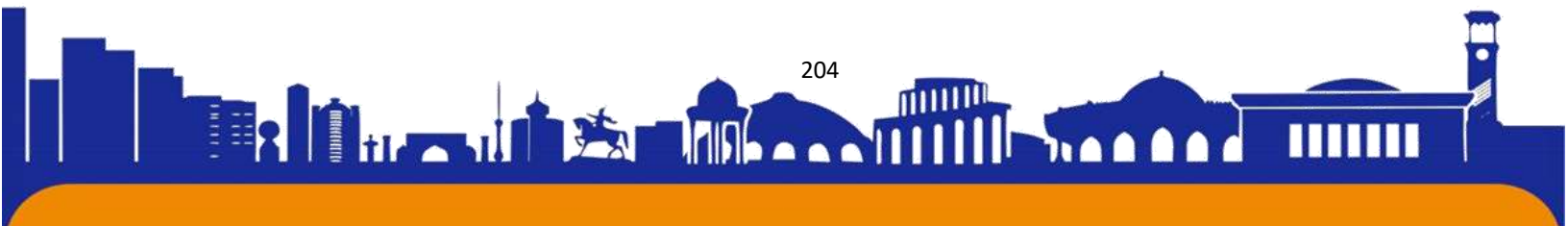
Tadqiqot quyidagi usullar asosida amalga oshirildi:

Statistik tahlil:

O'zbekistonning asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari, eksport tarkibi va sektorlararo taqsimoti tahlil qilindi.

Diversifikatsiya siyosatining samaradorligini baholash uchun Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi ma'lumotlari tahlil qilindi.

Taqqoslash usuli:

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-11

O‘zbekiston iqtisodiyoti rivojlanish strategiyalari boshqa davlatlar tajribasi bilan solishtirildi. Masalan, Janubiy Koreya va BAA modellariga asoslangan o‘xshashlik va farqlar aniqlandi.

Case-study:

Toshkent, Andijon va Samarqand viloyatlaridagi sanoat klasterlari faoliyati o‘rganildi. Har bir hududning ishlab chiqarish va eksport salohiyati diversifikatsiyaga qo‘shayotgan hissasi baholandi.

Iqtisodiy modellashtirish:

Diversifikatsiyaning yalpi ichki mahsulotga ta’siri modellashtirilib, iqtisodiy o‘shish prognozlari hisoblandi.

Ekspert intervyulari:

Iqtisodchilar va iqtisodiy siyosatni ishlab chiquvchi mutaxassislar bilan intervyular o‘tkazilib, diversifikatsiya jarayonining real ta’siri haqida ma’lumot olindi.

NATIJARAR

Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda iqtisodiy diversifikatsiya jarayonining quyidagi jihatlarini aniqladi:

Eksport tarkibi:

2023-yilda eksportning 25% sanoat mahsulotlari, 40% qishloq xo‘jaligi mahsulotlari va 35% boshqa sektorlar hissasiga to‘g‘ri keldi.

Ish o‘rinlari yaratish:

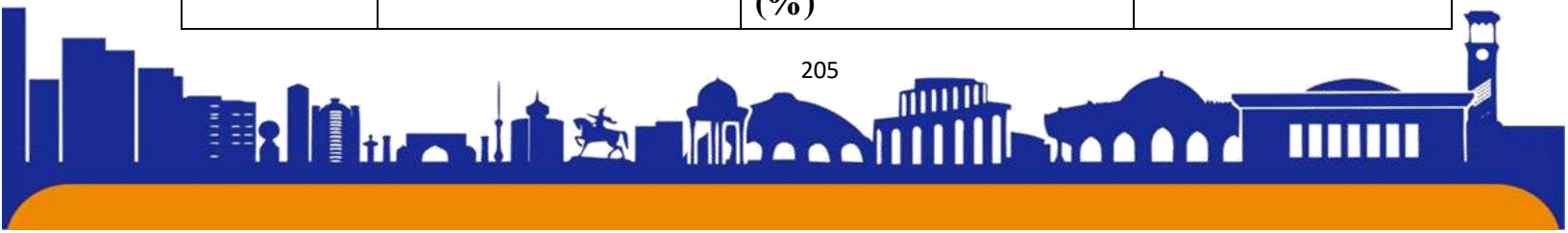
Diversifikatsiya natijasida 2023-yilda 120 mingdan ortiq yangi ish o‘rinlari yaratildi.

Hududiy rivojlanish:

Samarqand va Toshkent viloyatlarida yangi sanoat klasterlari barpo etildi, bu mahalliy iqtisodiyotga sezilarli hissa qo‘shdi.

1-jadval. Eksport tarkibining diversifikatsiyasi

Yil	Qishloq xo‘jaligi (%)	Sanoat mahsulotlari (%)	Xizmatlar (%)

2018-yil	55	20	25
2023-yil	40	25	35

XULOSA

Diversifikatsiya iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va yangi o'sish imkoniyatlarini yaratishda muhim vositadir. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida iqtisodiyotda turli sektorlarning hissasi oshib, mamlakat global bozor talablariga moslashmoqda. Ammo, jarayonning muvaffaqiyati uchun quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilishi lozim:

Innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish.

Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va xorijiy investorlarni jalb qilish.

Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash.

Diversifikatsiyaning to'g'ri yo'nalishlarda davom ettirilishi O'zbekistonni global iqtisodiyotda barqaror o'sishga erishgan mamlakatlar qatoriga olib chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Porter, M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance.
2. Sachs, J. The Resource Curse Revisited.
3. Jahon banki ma'lumotlari.
4. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hisobotlari.
5. BAA va Janubiy Koreya diversifikatsiya tajribalari bo'yicha xalqaro tadqiqotlar.

